

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (Vijeće za katehizaciju i novu evangelizaciju, Vijeće za kler, Ured za život i obitelj), *Biti obitelj u obitelji Crkve. »Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja« (PS 145,4). Zbornik radova s pastoralno-katehetskih kolokvija za svećenike, Zagreb, 2020., 239 str.*

Zbornik radova *Biti obitelj u obitelji Crkve. »Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja« (PS 145,4)*, sadrži vrijedna i poticajna predavanja iz područja pastoralna braka i obitelji, oblikovanih u radove te pripremljenih za objavljivanje u knjižnom izdanju. Prikupljeni radovi predstavljaju plodove razmišljanja izrečenih u obliku predavanja održanih na više Pastoralno-katehetskih kolokvija za svećenike (IV., V., i VI.). Pastoralno-katehetski kolokviji za svećenike izraz su sinovske brige hrvatskih biskupa prema svećenicima Crkve u Republici Hrvatskoj. Hrvatska biskupska konferencija sa svojim vijećima i uredima organizira Pastoralno-katehetski kolokvij, koji je zamišljen kao oblik trajne formacije svećenika, izabranih predstavnika iz svakog dekanata Lijepe Naše. Izabrani svećenici sudjeluju na stručnom skupu gdje se obrađuju aktualne teme iz ili povezane s pastoralno-katehetskim djelovanjem u župnim zajednicama. Nakanama hrvatskih biskupa je da predstavnici svećenika dekanata temu Pastoralno-katehetskog kolokvija predstave osta-

lim svećenicima u dekanatu s poticajem da se o temi promišlja i na dekanatskoj razini. Tako bi se Pastoralno-katehetski kolokvij proširio u bazu i ne bi ostao održan samo u dvorani Vijenac Nadbiskupijskoga pastoralnog instituta u Zagrebu.

Da plodovi održanih pastoralno-katehetskih kolokvija mogu doći do što većeg broja svećenika, ali i angažiranih vjernika laika, posve smo sigurni da će pomoći i objavljivanje Zbornika s radovima IV., V. i VI. Pastoralno-katehetskog kolokvija. Dobro se u ovom trenutku prisjetiti tema spomenutih pastoralno-katehetskih kolokvija. IV. Pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike održan je u ožujku 2015. godine na temu *Pastoral braka i obitelji s posebnim osvrtom na pastoral zaručništva*. V. Pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike, sljedeće 2016. godine, obrađivano je temu *Crkva je Božja obitelj u svijetu. O mogućnostima pastoralna obitelji »iz srca evanđelja«*. Treći u nizu pastoralno-katehetskih kolokvija za svećenike koji je promišljao teme o pastoralnim i ka-

tehetskim mogućnostima djelovanja na području pastoralna braka i obitelji bio je VI. Pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike s temom *Biti obitelj u obitelji Crkve*. Godine održavanja pastoralno-katehetskih kolokvija podsjećaju i na blizinu dviju biskupskih sinoda posvećenih problematici braka i obitelji.

Zbornik radova *Biti obitelj u obitelji Crkve*. »Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja« (PS 145,4), buket je jedanaest vrijednih radova iz područja pastoralna braka i obitelji. Rad Roka Glasnovića naslovljen *Zaručništvo kao trajan izazov za novu evangelizaciju* prvi je u Zborniku. U područje pastoralna braka i obitelji ulazi i vrijeme zaručništva. Autor se dotiče raznih važnih podtema unutar zadane teme članka. Tako progovara o pojmu i značenju zaruka i zaručništva, novoj evangelizaciji, pripravi za bračni i obiteljski život te pastoralu zaručnika. U dinamici pripreme za brak i obitelj, zaručništvo smješta u bližu pripravu. Zaključuje »da crkvene zajednice još uvijek ne vrednuju primjereno vrijeme zaručništva, a upravo bi cijela crkvena zajednica trebala biti uključena u brigu za zaručnike« (str. 16.) te daje neke smjernice i prijedloge za poboljšanje priježenidbenog pastoralna.

Crkva i zaručnici u razgovoru o ljubavi naslov je članka Danijela Crnić. Autor u svojem radu polazi od paradigme tzv. tradicionalnog pastoralna, koji se danas sve teže i teže primjenjuje. Dokaz tomu su i današnji zaručnici. Dolaze iz obitelji koje karakterizira kriza osob-

nog i odgovornog življenja vjere te prenošenja vjere na druge generacije. U radu prikazuje određena obilježja zaručnika te ističe potrebu novih modela pastoralna zaručnika.

Josip Bošnjaković i Ivana Stvorić pišu o važnosti afektivnog života u zaručničkom i bračnom odnosu. Prvi dio rada posvećen je konceptualizaciji ljubavi kao podlozi afektivnih ponašanja, načinima izražavanja afektivnosti i njezinim učincima u zaručničkom i bračnom odnosu. Drugi dio članka problematizira različite krize ili izazove koji se mogu pojaviti s obzirom na afektivan život zaručnika i emocionalnu obojenost tog odnosa. Autori na kraju članka naglašava važnost usklađivanja ljubavi koju zaručnici i supružnici gaje prema samima sebi te jedno prema drugome.

Izobrazba pastoralnih djelatnika u praćenju zaručnika članak je Petra Krešimira Hodžića. Autor naglašava da je izobrazba pastoralnih djelatnika u pastoralu braka i obitelji općenito, pa tako i u praćenju zaručnika, jedan je od temeljnih preduvjeta sustavnog razvoja toga zahtjevnog pastoralna. Praćenje zaručnika, ali i bračnih parova, spominje se u aktualnim smjernicama opće Crkve kao i u smjernicama Hrvatske biskupske konferencije. Uzimajući te smjernice kao polazišta, autor donosi pregled postojećih mogućnosti izobrazbe u Republici Hrvatskoj i inozemstvu. Naposljetku, donose neka promišljanja u smjeru uspostave kontinuiteta praćenja parova

u okviru pastorala braka i obitelji Crkve u Republici Hrvatskoj.

Milan Šimunović napisao je članak s naslovom *Izgradnja župne zajednice nakon obnove obiteljske zajednice*. U kontekstu nužnih strukturalnih promjena koje se očekuju i za župnu zajednicu, autor ističe važnost obiteljskih zajednica kao živoga vjerničkog kruga. Također vidi i osjeća potrebu za izradbom konkretnijeg Vodiča za pastoral obiteljskih zajednica, koji bi bio od velike pomoći svećenicima i obiteljskim zajednicama. Kao dodatak radu, autor je priložio temeljnu strukturu katehetskog tzv. susreta slavlja obiteljske katehetske skupine kao živog vjerničkog kruga.

Mons. Tomo Vukšić, ondašnji vojni biskup iz Bosne i Hercegovine, sudjelovao je kao delegat Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine na 14. općem redovitom zasjedanju Biskupske sinode koja je održana u Vatikanu od 4. do 25. listopada 2015. godine. U svojem prikazu *Poziv i poslanje obitelji u Crkvi i suvremenom svijetu* iznosi nekoliko općih podataka o Sinodi te predstavlja sadržaj završnog izvještaja koji je predan papi Franji. Autor predstavlja i vlastito djelovanje na održanoj Sinodi. Na kraju podsjeća na glavne naglaske za pastoralno djelovanje proizašle iz završnog izvještaja Sinode.

Mjesto obitelji u evangelizacijsko-katehetskom djelovanju Crkve članak je Alojzija Čondića. Autor članka na početku obrađuje odnos obitelji i individualnog samoostvarenja u suvreme-

nomu društveno-kulturom okružju. Potom prosuđuje postavke pastorala i njegov odnos s izazovima braka i obitelji, dok se u trećemu dijelu osvrće na evangelizacijsko-katehetsko mjesto obitelji u crkvenom radu. Autor u članku analizira odnos tradicionalnog i sinodalnog pastorala, ističući ulogu obitelji kao nositelja pastorala. Aktualizira temu prvog navještaja, župne kateheze i pastorala tzv. *neredoviti situacija* te na kraju predočuje potrebu preobrazbe pastorala i ulogu cjelovitoga obiteljskog pastorala.

Mons. Renzo Bonetti, predsjednik Fondacije »Famiglia Dono Grande« iz Italije, predstavlja načine i modele obiteljskoga pastoralno-katehetskog rada evangelizacijske zajednice obitelji u župi. Predstavlja projekt »Župa – obitelj« pokrenut, koji je pokrenulo Biskupsko povjerenstvo za obitelj i život Talijanske biskupske konferencije te iznosi iskustvo Obiteljskih zajednica za evangelizaciju.

Maja Ljubetić promišlja o kulturi življenja suvremene obitelji i njezinoj odgojnoj moći. Obitelj kod većine pojedinaca najčešće izaziva pozitivne asocijacije, no postoje i osobe kod kojih to nije slučaj. Roditeljska pedagoška nekompetencija dodatno opterećena nepovoljnim čimbenicima okruženja (nesigurnost, ugrožena egzistencija, siromaštvo i sl.), jedan je od temeljnih razloga propadanja obiteljskih zajednica odgovornih za cjelovit i zdrav razvoj djece. Autorica naglašava da se roditeljstvo mo-

že učiti i da se pedagoške kompetencije mogu unapređivati, stoga svi društveno odgovorni čimbenici moraju roditeljima omogućiti stjecanje znanja o i vještina u roditeljstvu. Pedagoški obrazovan i osnažen roditelj poželjan je model za identifikaciju svojem djetetu, senzibiliziran je za potrebe djeteta, odgovoran je u svojem roditeljstvu i vjeruje kako ima odlučujući utjecaj na svoje djece. Takav roditelj sposoban je dizajnirati primjereno okruženje i ozračje u obiteljskom domu na odgoj djeteta za odgovorno ponašanje.

Obitelj između stvarnosti života i očekivanja Crkve naslov je članka Antona Tamaruta. Crkva i obitelj blisko su povezane i jedna na drugu životno usmjerene. Stoga očekivanja nikada ne bi trebala biti jednosmjerna. Kao što podrška i pomoć moraju biti uzajamne, tako i očekivanja. U razvijanju teme članka se autor iscrpno koristio postsinodalnom apostolskom pobudnicom pape Franje *Amoris laetitia*.

O vrlo aktualnoj temi u pastoralu braka i obitelji piše Pero Aračić u članku naslovljenom *Pastoralno-katehetski pristup ranjenim obiteljima*. Rastava i razvod stvaraju traume. Trauma je duži ili dugotrajni stres ili niz stresova kojih se ne uspijeva riješiti. Tako kod čovjeka nastaje rana i ranjivost s kojom se mora naučiti živjeti. Autor u članku pojašnjava pojmove *rastava* i *razvod* te donosi kratak pregled statističkih podataka za Republiku Hrvatsku o sklopljenim i razvedenim brakovima. Članak sadrži govor o

posljedicama rastave/razvoda za djecu i supružnike, ističe nužnost pojedinačnoga pristupa, donosi prijedloge procesa opraštanja i pomirenja kao i ideje i prijedloge integracije u zajednicu ranjenih obitelji.

Nakon obogaćujućih članaka u Zborniku se mogu pronaći uvodne riječi na otvaranjima pastoralno-katehetskih kolokvija kao i sinteze kolokvija hrvatskih biskupa. Vrijedan dodatak Zborniku je i popis radionica s njihovim temama održanih na pastoralno-katehetskim kolokvijima.

Prikazom radova u zborniku *Biti obitelj u obitelji Crkve*. »Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja« (PS 145,4), može se samo potvrditi da je područje pastoralne braka i obitelji jedno od bremenitijih i izazovnijih područja crkvenog djelovanja danas. Stoga svako promišljanje i konkretan prijedlog dobro dođu u poboljšanju ostvarivanja pastoralne braka i obitelji. Ovaj Zbornik tomu svakako može pridonijeti! Vrijedni radovi nisu samo određeno bogatstvo teorijskog produblivanja tema iz područja pastoralne braka i obitelji nego i kvalitetan poticaji da se spomenuto crkveno djelovanje osmisli u svjetlu istinskih potreba današnjih bračnih i obiteljskih zajednica.

Zbornik *Biti obitelj u obitelji Crkve*. »Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja« (PS 145,4), predstavlja vrijedno djelo i obogaćuje pastoralnu i katehetsku literaturu hrvatskoga jezičnog područja. Adresati Zbornika su brojne osobe iz crkve-

nog života. Svaka osoba koja se smatra vjernikom u bilo kojem stupnju pripadnosti Isusovoj zajednici može naći mnogo korisnog za svoj vjernički i općeljudski život. Tako se adresatima mogu smatrati studentice i studenti teoloških učilišta koji u svojem itineraru studiranja imaju kolegije pastoralna braka i obitelji. Kao izvrsna nadogradnja Zbornik može poslužiti i u trajnoj formaciji svećenika kao i vjernika laika koji su uključeni u bilo koji oblik pastoralna braka i obitelji. Zbornik bi bilo vrijedno ponuditi i zaručničkim parovima na susretima pripreme za brak i obitelj. Budući da su radovi u Zborniku s područja pastoralna braka i obitelji, kao adresati pronalaze se i bračne i obiteljske zajednice. U nastavi Katoličkog vjeronauka vjeroučiteljice i vjeroučitelji nerijetko posežu za dodatnim izvorima u pripremanju obrada nastavnih jedinica. Ovaj Zbornik možemo preporučiti kao dodatnu literaturu za obogaćivanje tema vezanih za brak i obitelj, pogotovo u nastavi

Katoličkog vjeronauka u srednjim školama.

Hrvatska biskupska konferencija je u planu i programu za župnu katehezu *Župna kateheza u obnovi župne zajednice* predložila kao jedan od živih vjerničkih krugova obiteljsku zajednicu. Obiteljska zajednica kao katehetska zajednica u župnoj zajednici u ovom Zborniku pronaći će vrijedan materijal za osmišljavanje katehetskih susreta. Bila bi šteta da se Zbornik ne iskoristi kao materija na katehetskim susretima obiteljskih zajednica u župnim zajednicama.

Priredivaču i uredniku izv. prof. dr. sc. Ivici Pažinu, predstojniku Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije, od srca čestitamo i želimo da zbornik *Biti obitelj u obitelji Crkve*. »Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja« (PS 145,4) potakne mnoge dobre inicijative, projekte, planove i programe s područja pastoralna braka i obitelji na svim razinama cjelokupnog djelovanja Crkve u Republici Hrvatskoj.

Josip Šimunović

Ivan ANTUNOVIĆ, *Teologalne kreposti. Vjera, nada i ljubav – ključ razumijevanja kršćanske egzistencije*, FTI, Zagreb, 2020., 220 str.

Knjiga Ivana Antunovića donosi sustavan prikaz triju teologalnih ili božanskih kreposti – vjere, nade i ljubavi u znanstvenom izlaganju moralne teologije, osobito posebne moralne teologije, jer je tema teologalnih kreposti središnja tema posebne ili specijalne mo-

ralne teologije. Knjiga je podijeljena na dva dijela. Prvi dio knjige sastoji se od pet tematskih cjelina (17-115), a drugi dio od šest tematskih cjelina (119-201). Već u Predgovoru naznačena je nakana i svrha knjige: »Ova bi knjiga mogla jako dobro poslužiti ljudima različitih zani-